

Lýdia Zemandlová

Ústavný vývoj Československa a Rakúska v rokoch 1918 – 1920 ako východisko pre konštituovanie verejnej správy

Anotácia: Autorka rozoberá vo svojom príspevku ústavný vývoj Československa a Rakúska v rokoch 1918 - 1920. Centrom jej pozornosti sú najvýznamnejšie právne a ústavné normy daného obdobia, ktoré analyzuje a komparuje najmä z pohľadu postavenia, kreovania a právomoci najvyšších štátnych orgánov a ich vzájomných vzťahov. Pochopenie ústavného vývoja dvoch susediacich štátov považuje za základné východisko pre poznanie problematiky ich verejnej správy. V závere príspevku hľadá spoločné črty a rozdiely v ústavnom vývoji Československa a Rakúska v danom období a poukazuje na zásadné ústavnoprávne normy, ktoré položili základy verejnej správy týchto štátov.

Kľúčové slová: ústavný vývoj, vývoj verejnej správy, zákony o zriadení štátu, dočasná ústava, definitívna ústava, suverenita ľudu, forma vlády, zákonodarná moc, výkonná moc, súdna moc, Národné zhromaždenie, vláda, prezident.

Úvod

Získavanie a efektívne aplikovanie poznatkov o vlastnej sústave verejnej správy, ako aj o jednotlivých sústavách verejnej správy štátov integrovaných do Európskej únie sa postupne stáva vzdelanostným štandardom. V podmienkach Akadémie Policajného zboru v Bratislave sa výučba problematiky verejnej správy dostala do významnej polohy v študijnom odbore bezpečnostné verejno-správne služby. Poznanie ústavného vývoja dvoch susediacich štátov – Československa a Rakúska – v rokoch 1918 – 1920 je potrebné chápať ako východisko pre poznanie a pochopenie problematiky verejnej správy nielen v danom historickom období, ale aj v súčasnosti.

Vznik Československej republiky

Dňa 28. októbra 1918 prijalo Rakúsko-Uhorsko podmienky prímeria, tak ako mu ho predložili štáty dohody, čo sa považovalo za akt jeho bezpodmienečnej kapitulácie. Na území bývalej monarchie vznikli nástupnícke štáty, medzi nimi aj Československo a Rakúsko.

Zákon č.11/1918 Zb. o zriadení samostatného štátu československého

Prvým zákonom československého štátu sa stal **zákon č.11/1918 Zb. o zriadení samostatného štátu československého, zo dňa 28. 10. 1918**, ktorý je tiež označovaný ako prvé ústavné provizórium a recepcný zákon. Tento zákon prvýkrát ústavnoprávnou formou upravil vznik nového nástupníckeho štátu a zachoval súvislosť dovtedajšieho rakúsko-uhorského právneho poriadku s novým stavom.

Zákon konštatoval, že „samostatný štát československý vstúpil v život“, pričom vykonávateľom štátnej zvrchovanosti sa stal Národný výbor. Štátnu formu československého štátu malo určiť Národné zhromaždenie po dohode s Československou národnou radou v Paríži. Zákon zachovával právnu kontinuitu, keďže konštatoval, že všetky dovtedajšie zemské a ríšske zákony a nariadenia zostávajú dočasne v platnosti. Kontinuita sa vzťahovala aj na oblasť verejnej správy. Zákon konštatoval, že všetky úrady samosprávne, štátne a župné, ústavy štátne, zemské, okresné a najmä obecné boli podriadené Národnému výboru a dočasne úradovali a rokovali podľa dovtedy platných zákonov a nariadení. Toto ustanovenie

zákona malo zásadný význam pre ďalší vývoj verejnej správy v Československu. Vykonaním zákona bol poverený Národný výbor¹

Ako z textu zákona vyplýva, úmyslom zákonodarcov bolo zrejme rozšíriť používanie rakúskeho právneho poriadku aj na územie Slovenska, čo sa však stretlo s odporom slovenských činiteľov. Recepcia preto zostala neúplná, nezahŕňovala prevzatie uhorských právnych obyčají, čo spôsobovalo v praxi prvej Československej republiky ťažkosti a muselo sa dodatočne korigovať.²

O nedokonalosti recepčnej normy svedčí aj ustanovenie o vykonávaní štátnej zvrchovanosti Národným výborom, ako aj určenie štátnej formy, ktorá sa ponechávala Československej národnej rade v Paríži a budúcemu Národnému zhromaždeniu. Tvorcovia zákona sa oprávnené nepokladali za dostatočne kompetentných na taký závažný krok a taktiež nemohli vedieť, k akým záverom dospieť prebiehajúce rokovania oboch vetiev odboja v Ženeve.

Na zreteli je tiež potrebné mať skutočnosť, že text zákona bol pripravovaný narychlo, v noci z 27. na 28. októbra 1918, keď predstavitelia Národného výboru začali tušiť rozpad Rakúsko-Uhorska a prevzatie moci muselo byť improvizované. Napriek svojej nedokonalosti splnil zákon základné poslanie a ako povedal jeho autor Alois Rašín: „Základním tímto zákonem mělo být zamezeno, aby nenastal bezprávní stav, aby sa celá státní správa nezastavila a aby sa 29. října pracovalo dále, jako by revoluce vůbec nebylo“.³

Zákon č. 37/1918 Zb. – Dočasná ústava

Pretože zákon č.11/1918 Zb. recipoval rakúsku a uhorskú štátnu správu na úrovni krajín, žúp, okresov a obcí, bolo potrebné doplniť a zavŕšiť túto základnú štruktúru systémom ústredných štátnych orgánov. Začalo sa intenzívne pracovať na texte Dočasnej ústavy, ktorý vychádzal z pôvodného návrhu zákona o vytvorení Národného zhromaždenia, tak ako ho koncipoval sociálny demokrat Dr. Meissner.

Vláda Národného výboru trvala len do 14. 11. 1918, keď bola schválená **Dočasná ústava, zákon č. 37/1918 Zb.**, označovaná tiež ako **druhé ústavné provizórium**.

Zákon č. 37/1918 Zb. o Dočasnej ústave tvorilo iba 21 paragrafov, rozdelených do štyroch oddielov. Zákon zakotvil systém najvyšších štátnych orgánov, upravil spôsob vyhlasovania rozsudkov a nálezov súdov, vyhlasovanie zákonov a tiež schválil akty vydané Národným výborom československým. Ústava nezakotvila konkrétnu štátnu formu, ale keďže hovorila o prezidentovi republiky a o vyhlasovaní rozsudkov a nálezov súdov „v mene republiky“, nepriamo určila štátnu formu československého štátu. Dočasná ústava fixovala sústavu najvyšších orgánov štátu: Národné zhromaždenie (označované tiež ako dočasné Národné zhromaždenie alebo revolučné Národné zhromaždenie), prezidenta republiky a vládu.

Dočasné Národné zhromaždenie vzniklo rozšírením počtu členov Národného výboru na 256 a vzhľadom na zvláštny spôsob svojho vzniku a úlohy, ktoré plnilo, bolo označované ako „revolučné“. Slováci mali v Národnom zhromaždení 40 miest, čo považoval V. Šrobár za dostatočné, vzhľadom na skutočnosť, že podstatná časť slovenského územia bola pod maďarskou kontrolou, a preto personálne zastúpenie odtiaľ by bolo problematické. Národné zhromaždenie bolo najvyšším zákonodarným orgánom, bolo jednokomorové, volilo vládu, ktorá mu bola zodpovedná.

¹ Bližšie pozri: Zákon č.11/1918 Zb. O zriadení samostatného štátu československého

² SIVÁK, F. a kolektív *Slovenské a české dejiny štátu a práva v rokoch 1918 – 1945*. Bratislava : Univerzita Komenského 1996, s. 20

³ Kolektív *Dejiny Československého štátu a práva (1918 – 1945)*. Brno : Masarykova Univerzita 1992, s.18

Rokovací poriadok schválený Národným výborom (č. 36/1918 Zb.) upravoval prácu parlamentu, ako aj práva a povinnosti jeho členov, pričom ústava dávala zákonodarnému orgánu právo vypracovať si nový rokovací poriadok. Zákonom č. 138/1919 Zb. sa rozšíril počet členov Národného zhromaždenia na 270, štrnásť nových mandátov pripadlo zástupcom Slovenska.

Hlavou štátu sa stal **prezident republiky**, ktorého volilo Národné zhromaždenie kvalifikovanou dvojtretinovou väčšinou prítomných za účasti najmenej dvoch tretín všetkých poslancov. Jeho právomoci boli vymedzené taxatívne, pomerne úzko a dotýkali sa najmä reprezentatívnych funkcií. Vládne úkony prezidenta republiky musel spolupodpisovať (kontrasignovať) príslušný člen vlády.

Za prvého prezidenta republiky bol zvolený Tomáš Garrigue Masaryk, ktorý požiadal o rozšírenie svojich právomocí, ktoré mu boli potvrdené zákonom č. 271/1919 Zb. V zmysle citovaného zákona získal prezident oprávnenie menovať a odvolávať vládu a stanoviť, ktorý z ministrov bude riadiť ktoré ministerstvo. Prezident tiež mohol predsedáť schôdzam vlády, mohol požadovať od ministrov správy a tiež mal povinnosť „občas predkladať parlamentu správy o stave republiky“.⁴

Vláde, ktorú tvorilo 17 členov (predseda a ministri), prislúchala moc výkonná a nariadenia. Volilo ju Národné zhromaždenie, jemu bola zodpovedná a Národné zhromaždenie ju mohlo za prítomnosti aspoň polovice poslancov jednoduchou väčšinou hlasov odvolať. Po novelizácii ústavy zákonom č. 271/1919 Zb. bola vláda menovaná a odvolávaná prezidentom republiky. Na čelo prvej vlády bol zvolený K. Kramář, M. R. Štefánek sa stal ministrom vojny (vojenstva) a E. Beneš sa stal ministrom zahraničných vecí. Dočasná ústava bola v platnosti až do schválenia definitívnej ústavy z roku 1920.

Zákon č.64/1918 Zb. o mimoriadnych a prechodných ustanoveniach na Slovensku

Zakladanie štátnej moci na Slovensku a jeho administratívne začlenenie do prvej ČSR bolo oveľa zložitejšie ako v Čechách. Maďarská vláda a úradníctvo zotrúvali ešte v októbri 1918 na nereálnych pozíciách zachrany Uhorska a jeho územnej integrity. V snahe zbaviť sa maďarizačného útlaku sa začalo na Slovensku aktivizovať ľudové revolučné hnutie, ktoré odstránilo časť uhorských štátnych orgánov, rozohnalo maďarských úradníkov a začalo ich nahrádzať vlastnými revolučnými orgánmi – národnými radami, národnými výbormi a robotníckymi radami.

Problémy spojené so zakladaním štátnej moci na Slovensku sa mali riešiť pomocou **dočasnej vlády (6. – 14. novembra 1918)**, no po zlyhaní jej činnosti sa mali odstrániť pomocou regionálneho vládneho orgánu – **Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska (MPMS)**, zriadeného na základe zákona č. 64/1918 Zb. o mimoriadnych a prechodných ustanoveniach na Slovensku. Za ministra s plnou mocou pre Slovensko vymenovala československá vláda dr. Vavra Šrobára a ním navrhnutých ďalších 12 poradcov (vládných referentov), ktorí pracovali pri jednotlivých ministerstvách.

Minister s plnou mocou vystupoval ako regionálny vládny orgán so širokými právomocami. Mohol konať všetko na udržanie poriadku, konsolidovanie pomerov a na zabezpečenie riadneho štátneho života. Svojimi nariadeniami mohol suplovať činnosť všetkých ministerstiev. Prvoradou úlohou MPMS bolo vytlačiť maďarské vojsko zo Slovenska, čo sa zrealizovalo do 20. 1. 1919. V. Šrobár z titulu svojej funkcie zreorganizoval obecné a municipálne samosprávy a nariadením č. 6/1918 Zb. zrušil národné rady, národné

⁴ Bližšie pozri: Zákon č. 271/1919 Zb. o zmene Dočasnej ústavy

výbory a ostatné miestne revolučné orgány a 20. 1. 1919 zrušil aj Slovenskú národnú radu. Sústredil sa zároveň na konsolidáciu zásobovania a školstva.

MPMS fungovalo až do roku 1927, aj keď prijatím ústavy v roku 1920 stratilo zákonný podklad na svoju existenciu. Postupom času sa dostávalo do stále väčšej závislosti od ústredných orgánov a strácalo význam. Potvrdzuje to aj značné obmedzenie jeho legislatívnej činnosti za pôsobenia nástupcov V. Šrobára (od r. 1920 I. Dérer, M. Mičura, J. Kallay).

Ústavná listina z roku 1920 (č.121/1920 Zb.)

Významným medzníkom v ústavnom usporiadaní Československa bol rok 1920, keď bola prijatá prvá definitívna ústava – **ústavná listina č.121/1920 Zb.**

Ústava ČSR z roku 1920 bola prvou ústavou samostatného, suverénneho a spoločného štátu Čechov a Slovákov, ako aj Zakarpatských Ukrajincov. Ústava ČSR ako základný zákon bola prijatá nevoleným parlamentom – Národným zhromaždením, ktoré vzniklo v novembri 1918 z Národného výboru Československého. Ako ústava moderného konštitucionalizmu čerpala z Decembrovej ústavy z roku 1867, Ústavy tretej francúzskej republiky a americkej ústavy.

Východiskovým princípom bol princíp suverenity ľudu a na jeho základe vytvorený systém zastupiteľskej demokracie reprezentovaný Národným zhromaždením a miestnymi orgánmi samosprávy. Systém základných práv, slobôd a povinností bol budovaný na teórii prirodzených práv. Ústava akceptovala teóriu trojdelenia štátnej moci, ktorá bola rovnako znakom moderných a demokratických ústav.

Osobitným ústavným princípom bola teória tzv. jednotného československého národa, ktorý mal vystupovať ako jediný subjekt československej štátnosti, čím však negovala samostatnú etnickú existenciu českého a slovenského národa. Neriešenie národnostnej otázky (s Čechmi a Slovákami žili v ČSR Nemci, Maďari, Ukrajinci a iné národnosti) viedlo nakoniec k vážnym problémom vnútornej stability ČSR, ktoré vyvrcholili do Mníchovskej dohody a následného rozpadu a zániku Československej republiky.

Ústava zakotvila unitárnu formu štátneho zriadenia. Z hľadiska vládnej formy bolo Československo demokratickou republikou, ktorej hlavou bol volený prezident.⁵ Ústava fixovala sústavu najvyšších orgánov štátu: Národné zhromaždenie, (zložené s Poslaneckej snemovne a Senátu), prezidenta republiky a vládu.

Národné zhromaždenie ako najvyšší orgán štátnej moci malo významné postavenie v systéme štátnych orgánov, ako aj v politickom systéme I. ČSR. Skladalo sa z dvoch komôr – z Poslaneckej snemovne a zo Senátu. Zákonodarná a správna činnosť zemských snemov zanikla. **Poslanecká snemovňa** mala 300 členov, volených na základe všeobecného, rovného, priameho, tajného hlasovacieho práva, podľa zásady pomerného zastúpenia (tieto zásady volebného práva sa uplatňovali aj pri voľbách do Senátu). Aktívne volebné právo do Poslaneckej snemovne bolo od 21 rokov, pasívne od 30 rokov veku, pričom funkčné obdobie bolo 6-ročné. **Senát** mal 150 členov, aktívne volebné právo bolo od 26 rokov, pasívne od 45 rokov, funkčné obdobie bolo 8-ročné. Právo rozpustiť snemovne mal prezident, nesmel tak urobiť posledných 6 mesiacov svojho volebného obdobia.

V dobe rozpustenia niektorej snemovne alebo od uplynutia jej volebného obdobia, či odročenia alebo ukončenia zasadania snemovní robil nevyhnutné opatrenia **24-členný výbor**,

⁵ Porovnaj paragraf 2 ústavnej listiny Československej republiky (zákon č. 121/1920 Zb.)

zložený zo 16 členov Poslaneckej snemovne a 8 členov Senátu, (tie isté počty sa vzťahovali na náhradníkov). **Výbor** sa volil na 1 rok, mohol prevziať výnimočne a prechodne zákonodarnú pôsobnosť Národného zhromaždenia, nemohol však voliť prezidenta republiky alebo jeho námestníka, meniť ústavné zákony, ukladať nové finančné povinnosti občanom, rozširovať brannú povinnosť, trvale zaťažovať štátne financie alebo scudzovať štátny majetok ani dávať súhlas na vypovedanie vojny. Neodkladné opatrenia výboru mali právnu silu zákona, ich platnosť bola dočasná a museli byť vyhlásené v Zbierke zákonov a nariadení.

Národné zhromaždenie malo predovšetkým **zákonodarnú právomoc**, ktorá nebola obmedzená ani vecne, ani teritoriálne. Do zákonodarnej činnosti mohol zasahovať prezident republiky tým, že mohol zvolávať, odročovať a ukončovať zasadanie snemovní Národného zhromaždenia, prípadne ich aj rozpúšťať. Prezident mal voči zákonom Národného zhromaždenia právo relatívneho (suspenzívneho veta), t. j. mohol do mesiaca odo dňa, keď bolo uznesenie Národného zhromaždenia o prijatí zákona dodané vláde, vrátiť príslušný zákon s pripomienkami Národnému zhromaždeniu na opätovné prerokovanie. Toto právo sa vzťahovalo na všetky zákony vrátane ústavných zákonov a predstavovalo významný politický a ústavný akt. Zákonodarná činnosť Národného zhromaždenia podliehala kontrole Ústavného súdu, ktorý bol zriadený podľa vzoru amerického Najvyššieho federálneho súdu.

Okrem zákonodarnej kompetencie malo Národné zhromaždenie aj **správnu a kontrolnú funkciu**, ktorá spočívala v kontrole štátneho finančného hospodárenia, schvaľovaní štátneho rozpočtu, v interpelačnom práve, udeľovaní štátneho občianstva atď. Do správnej činnosti sa ďalej zaradovali oprávnenia Národného zhromaždenia v oblasti medzinárodných vzťahov, ako aj právo Poslaneckej snemovne uplatňovať politickú zodpovednosť vlády. Spoločné zasadanie oboch snemovní bolo oprávnené voliť prezidenta republiky, čo sa zaraduje aj medzi **kreačnú právomoc**.

Autonómna funkcia Národného zhromaždenia vyjadrovala oprávnenie každej zo snemovní zvoliť si svoje predsedníctvo a ostatných funkcionárov a upraviť svoju prácu rokovacím poriadkom.

Sudcovská funkcia bola Národnému zhromaždeniu zverená v prípade trestného stíhania prezidenta republiky za vlastizradu. Súdiť ho mal senát na základe obžaloby poslaneckej snemovne. Podobne mali byť stíhaní aj predseda vlády alebo jej členovia, ak by v rámci svojej úradnej pôsobnosti porušili buď úmyselne, alebo z nedbanlivosti ústavné alebo iné zákony.

Prezident republiky bol nositeľom časti vládnej a výkonnej moci. Bol volený Národným zhromaždením 3/5-väčšinou členov oboch snemovní. Ak sa nepodarilo zvoliť prezidenta vo dvoch kolách, konala sa tzv. užšia voľba medzi tými kandidátmi, ktorí dostali najviac hlasov, a zvolený bol ten kandidát, ktorý získal najviac hlasov, inak rozhodoval žreb. Funkčné obdobie prezidenta trvalo 7 rokov, pričom nikto nemohol byť zvolený viac ako dva razy po sebe. Toto ustanovenie sa nevzťahovalo na prvého prezidenta ČSR T. G. Masaryka.

Prezident mal právomoc zvoliť, odročiť a rozpustiť Národné zhromaždenie. Za jeho úkony bola zodpovedná vláda, zodpovedný člen vlády ich spolupodpisoval. Na strane druhej mal prezident široké oprávnenia vo vzťahu k vláde, menoval a odvolával predsedu a členov vlády. V období politickej krízy mohol prezident menovať úradnícku vládu zloženú nie z predstaviteľov politických strán, ale z odborníkov. Za prezidentove prejavy súvisiace s jeho úradom zodpovedala vláda, na ktorú sa v skutočnosti prenášala politická zodpovednosť.⁶ Ak prezident vo volebnom období zomrel, musel, alebo chcel sa vzdať funkcie, bol zaneprázdnený alebo ochorel, prislúchal výkon jeho funkcie vláde až do voľby nového

⁶ Paragraf 66 Ústavnej listiny Československej republiky (zákon č.121/1920 Zb.) obsahoval generálnu klauzulu, v zmysle ktorej prezident nebol zodpovedný za výkon svojho úradu.

prezidenta alebo jeho námestníka. Vláda mohla poveriť predsedu výkonom jednotlivých úkonov.

Okrem oprávnení prezidenta vo vzťahu k Národnému zhromaždeniu a vláde prezident republiky aktívne zasahoval do vnútornej a zahraničnej politiky ako hlavný veliteľ brannej moci a ako hlava štátu (prijímanie a poverovanie vyslancov, uzatváranie a ratifikácia medzinárodných zmlúv, vymenúvanie vysokých štátnych úradníkov a vyšších dôstojníkov ozbrojených zložiek, udeľovanie amnestie, milosti, vyhlásenie vojnového stavu, rokovanie o mieri).

Vláda bola najdôležitejšou zložkou štátneho aparátu, napriek tomu, že ústavná listina obsahovala pomerne málo ustanovení o jej postavení. Predsedu a členov vlády (ministrov) menoval a odvolával prezident republiky, ktorý tiež stanovil, ktorý z členov vlády riadi jednotlivé ministerstvá. Okrem oprávnenia vymenovať vládu mal prezident republiky vo vzťahu k vláde právo byť prítomný a председаť jej schôdzam a od jej členov mohol vyžadovať písomné správy o veciach, ktoré spadali do okruhu ich pôsobnosti. Vláda bola zodpovedná snemovni, ktorá jej mohla vysloviť nedôveru. Vláda predstavovala zbor ministrov na čele s predsedom vlády, pričom jednotlivé rezorty obsadzoval predseda vlády. Predsedom vlády sa zásadne stal vedúci činiteľ najsilnejšej strany.

Vláda rozhodovala ako kolektívny orgán najmä o vládnych návrhoch pre Národné zhromaždenie, o vládnych nariadeniach a o návrhoch, aby prezident využil právo relatívneho veta k zákonom Národného zhromaždenia, ďalej vo veciach politickej povahy, ako aj o menovaní sudcov, štátnych úradníkov a vyšších dôstojníkov ozbrojených zložiek. Z takto naznačenej kompetencie vystupuje do popredia najmä **nariad'ovacia právomoc** vlády a právo rozhodovať o všetkých politických veciach, ktoré umožňovali uskutočniť potrebné opatrenia na ochranu štátneho zriadenia. Tým vláda odsunula do pozadia parlament. Právo zákonodarnej iniciatívy vlády, ako aj skutočnosť, že predmetom rokovania Národného zhromaždenia boli takmer výlučne vládne návrhy zákonov, postavenie vlády len posilňovali.

Postavenie ministerstiev, ich pôsobnosť a postavenie nižších správnych úradov bolo upravené zákonom.

Súdnu moc obsahovala hlava štvrtá ústavy, ktorá zakotvila princíp nezávislosti sudcov. Súdnictvo mohli vykonávať len riadne súdy, výnimočné súdy mohli byť zriadené len v trestnom konaní, a to len v prípadoch stanovených zákonom. Pre celé územie Československej republiky bol zriadený jediný Najvyšší súd.

Špecifikom I. ČSR bola existencia **vládnej päťky**, t. j. mimoústavného, faktického orgánu. Bol to v podstate osobitný zbor vodcov najdôležitejších politických strán bez ohľadu na to, či tieto všetky strany tvorili vládnu koalíciu, alebo či niektorá z nich bola v opozícii. Päťka vznikla v decembri 1920, keď nastúpila prvá úradnícka vláda, s cieľom koordinovať činnosť medzi najdôležitejšími piatimi československými politickými stranami. V prvých rokoch jej členmi boli A. Švehla za agrárnu stranu, J. Šrámek za ľudovú, A. Rašín za národnodemokratickú, R. Bechyně za sociálnodemokratickú a J. Stříbrný za národnosocialistickú stranu.

Vládna päťka navonok vystupovala ako parlamentný orgán poslaneckých klubov, zabezpečujúci styk koaličných strán s vládou, uľahčujúci prácu a rokovanie snemovni. V skutočnosti však určovala politickú líniu vlády a tým aj prácu Národného zhromaždenia. Tzv. päťka ovplyvňovala všetky zásadné politické otázky, vrátane finančníctva, rozhodovala o obsadzovaní kľúčových pozícií v ústredných štátnych orgánoch profesionálnymi politikmi. Vládna päťka tak v istom smere narušovala ústavné vzťahy medzi najvyššími orgánmi štátnej moci tak, ako ich zakotvila Ústavná listina, ktorá nepredpokladala existenciu inštitúcie, ktorá

by mala riadiť chod snemových prác v parlamente, ani orgán, ktorý by mal postavenie a kompetenciu štátnej rady.

Napriek tomu, že sa uvádza koniec činnosti „päťky“ po voľbách v roku 1925, tento inštitút sa zachoval počas celej prvej ČSR, pričom neskoršie vznikla tzv. „osmička“.

Vznik Rakúskej republiky

Vojenské úspechy spojencov v prvej svetovej vojne znamenali postupný rozpad habsburskej monarchie. Po vyhlásení spoločného štátu Čechov a Slovákov 28. októbra 1918 vyhlásili svoj štát 1. novembra Juhoslovania. Cisár Karol I. zastavil bojové akcie a 11. novembra 1918 podpísal dokument, ktorým sa oficiálne vzdal trónu a opustil Viedeň.

Štát, ktorý vznikol na troskách monarchie, sa nazýval **republikou Nemecké Rakúsko**. Tento štátny útvar vznikol v skutočnosti proti vôli väčšiny jeho obyvateľov, ktorí ťažko znášali rozpad monarchie a prípadne uvažovali o spojení s Nemeckom do jedného štátu.

Dňa **21. októbra 1918** sa ustanovilo **Dočasné Národné zhromaždenie** v reakcii na vyhlásenie federalizácie habsburskej monarchie.

Dňa **30. októbra** **proklamovalo DNZ vznik nového štátneho usporiadania** svojím prvým zákonodarným aktom – **uznesením č. 1/1918 StGBI o základných inštitúciách štátnej moci**. V zmysle citovaného uznesenia sa Dočasné Národné zhromaždenie vyhlásilo za vykonávateľa štátnej moci, ktorú vykonávalo buď priamo, alebo prostredníctvom svojich orgánov – Štátnej rady, Predsedníctva Štátnej rady a štrnástich ústredných úradov, ktoré plnili úlohy ministerstiev. Uznesenie č.1/1918 zároveň recipovalo predlitavské právo a prevzalo existujúcu štátnu správu. Ustanovenie o recepcii malo zásadný význam pre ďalší vývoj verejnej správy Rakúska. Po tom, ako sa cisár 11. novembra 1918 oficiálne vzdal funkcie, vytvoril sa právny predpoklad na zmenu štátneho zriadenia.

Nasledujúci deň Dočasné Národné zhromaždenie schválilo **zákon č. 5/1918 StGBI o forme štátu a forme vlády**. Zákon zrušil všetky politické a monarchistické výsady, vyhlasoval republikánsku štátnu formu s novým názvom štátu – Rakúska republika. Táto republika vyhlásila formálnu diskontinuitu s rakúsko-uhorskou monarchiou a svoju legitimitu odvodzovala od suverenity ľudu a demokratických zásad. Rakúsko bolo v citovanom zákone predstavované ako jednotný štát zložený z krajín. Funkciu hlavy štátu mala vykonávať Štátna rada. Podľa článku 2 tohto zákona sa Rakúsko malo stať súčasťou demokratickej Nemeckej republiky, avšak Versaillská a Saint-Germainská mierová zmluva to zakázali. Saint-Germainská zmluva obsahovala celý rad obmedzení, ktoré museli rakúske orgány rešpektovať pri úprave vnútroštátnych pomerov.

Okrem ústredných orgánov sa výkon štátnej moci sústredil do rúk orgánov krajín, ktoré vystupovali ako autonómne zložky jednotného štátu. V jednotlivých krajinách platilo recipované a novelizované krajinské zriadenie z roku 1861.⁷

Dočasné Národné zhromaždenie iniciovalo koncom decembra 1918 voľby do **Ústavodarného Národného zhromaždenia** a zároveň vydalo volebný zákon. Zákon zakotvil všeobecné a rovné volebné právo pre občanov starších ako dvadsať rokov, systém pomerného zastúpenia a dvojročné volebné obdobie nového ústavodarného a zákonodarného zboru.

⁷ VEBER, V. a kol. *Dějiny Rakouska*. Praha, 2002, s. 472 a nasl.

Ústavodarné Národné zhromaždenie splnilo svoju hlavnú úlohu prijatím rakúskej ústavy (č.1 BGBl z októbra 1920).

Rakúska spolková ústava z roku 1920

Rok 1920 bol pre Rakúsko, podobne ako pre Československo, významný z hľadiska jeho ústavného usporiadania, keď bola prijatá ústava – **Verfassungsgesetz – č. 1 BGBl.**

Vypracovaním ústavy bolo poverené Národné zhromaždenie, pričom jej jednotlivé modifikácie predkladal štátny sekretár poverený štátnou a ústavnou reformou Michael Mayer. Nakoniec bol prijatý návrh predložený v Linci, schválený 1. októbra 1920 na plenárnom zasadnutí národného zhromaždenia ako **ústava – Verfassungsgesetz – č. 1 BGBl.**

V ústave bolo Rakúsko nazvané demokratickou republikou, ktorej moc pochádza z ľudu. Ľud vyjadruje štátnu vôľu voľbami prostredníctvom svojich volených zástupcov a prostredníctvom referenda. Zástupcov volí buď priamo (Národná rada), alebo nepriamo (Spolková rada), prípadne sú zástupcovia menovaní volenými orgánmi (Spolková rada). Pretože ústava neupravovala celú ústavnoprávnú problematiku, rakúsky parlament spolu s ňou schválil aj ústavný recepčný zákon, ktorý potvrdil platnosť doteraz platného práva, najmä delenie kompetencií podľa ústavy z roku 1867 a vojnového splnomocňovacieho zákonodarstva.

Rakúsko bolo podľa ústavy spolkovým štátom, ktorý tvoria samostatné spolkové krajiny: Burgenlandsko, Korutánsko, Dolné Rakúsko, Salzbursko, Štajersko, Tirolsko, Vorarlberg a Viedeň. Moc v Rakúsku bola v zmysle ústavy rozdelená medzi spolk a jednotlivé spolkové krajiny.

Občianske práva upravila ústava odkazom na predlitavskú Decembrovú ústavu z roku 1867. Ústava obsahovala aj základnú úpravu postavenia krajín, od ktorej sa odvíjali ústavy jednotlivých krajín, schválené ich zákonodarnými orgánmi. Počas svojej platnosti bola ústava novelizovaná v roku 1925 a 1929, pričom obe novelizácie posilnili spolkové orgány na úkor krajín. Druhá novelizácia, ktorá posilnila výkonnú moc, zmenila parlamentnú republiku na prezidentskú. Princíp suverenity ľudu, ktorý ústava zakotvila, sa realizoval buď formou referenda, alebo ľudového hlasovania.

Ústava fixovala sústavu najvyšších orgánov štátu: parlament (zložený z Národnej rady a Spolkovej rady), prezidenta republiky a spolkovú vládu.

Parlament bol nositeľom zákonodarnej moci. Tvorili ho dve komory, Národná rada (Nationalrat) a Spolková rada (Bundesrat). **Národná rada** reprezentovala spolkový ľud, ktorý volil jej členov na obdobie štyroch rokov vo všeobecných, priamych, tajných a rovných voľbách na princípe pomerného zastúpenia. **Spolkovú radu** tvorili zástupcovia spolkových snemov, pričom pomer zástupcov jednotlivých krajín bol daný počtom obyvateľov. Zákonodarnú iniciatívu mala spolková vláda, Spolková rada a určitý počet poslancov Národnej rady. Návrhy bežných zákonov boli prijaté, ak za ne hlasovala minimálne tretina poslancov, prípadne absolútna väčšina prítomných. Návrhy ústavných zákonov boli prijaté, ak ich schválila polovica poslancov, prípadne dve tretiny prítomných. Spolková rada riešila sporné záležitosti a mala suspenzívne veto.

Prezident bol hlavou štátu a patrila mu najvyššia výkonná moc. Bol volený všetkými spolkovými občanmi v priamych voľbách, ktoré mohli byť viackolové. Za prezidenta mohol byť zvolený každý rakúsky občan, ktorý dovŕšil 35 rokov. Spolkový prezident reprezentoval štát navonok, uzavieral medzinárodné zmluvy, prijímal a odvolával vyslancov a pod. Prezident bol zodpovedný za výkon svojej funkcie obidvom komorám zákonodarného zboru.

Postavenie prezidenta bolo zo začiatku slabé, avšak novela ústavy z roku 1929 tento úrad posilnila. Prezident sa tak stal aspoň navonok najsilnejším elementom medzi ústrednými orgánmi, lebo občania ho začali voliť v priamych voľbách.

Prezident mohol vydávať núdzové nariadenia, ktorými mohol meniť zákon. Vydávanie núdzových nariadení sa zdôvodňovalo potrebou zabrániť nenapraviteľnému poškodeniu spoločnosti a tiež sa vymedzovali oblasti legislatívy, v ktorých sa núdzové nariadenia nemohli vydávať (ústavný systém, finančné zaťaženie, pracovné právo a pod.)⁸ Prezident mohol rozpustiť Národnú radu, vymenúval a odvolával vládu a velil armáde. Jeho postavenie do určitej miery relativizovala závislosť od spolkovej vlády, lebo spravidla konal na jej návrh a jeho rozhodnutia kontrasignoval člen vlády.

Spolková vláda bola ďalším najvyšším predstaviteľom výkonnej moci. Vládu tvorili spolkoví ministri, na jej čele bol spolkový kancelár, ktorým sa spravidla stal predstaviteľ víťaznej strany. Pôvodne volila spolkovú vládu Národná rada. Po novelizácii ústavy v roku 1929 bola vláda menovaná prezidentom na základe výsledku spolkových volieb. Prezident menoval spolkového kancelára na základe vlastného uváženia, kým ostatných členov vlády na kancelárov návrh.

Ďalšími spolkovými orgánmi boli **Spolkové zhromaždenie**, ktoré tvorili členovia Národnej rady a Spolkovej rady, schádzajúce sa len výnimočne (spočiatku najmä na voľbu prezidenta) a **Účtovný dvor**, ako kontrolný orgán.

Súdna moc v Rakúsku vychádzala z federálnej moci. Federálne zákonodarstvo určovalo kompetencie a štruktúru súdnej organizácie. Súdny boli nezávislé od zákonodarnej a výkonnej moci. Najvyšší súd stál na najvyššom stupni súdnej hierarchie, jeho členovia nemohli byť zároveň členmi vlády alebo iného orgánu výkonnej moci.

Vymedzenie kompetencií medzi spolkom a krajinami

Ústava z roku 1920 vymedzovala spolkové záležitosti ako všetko, čo patrí riešeniu spolkovej ústavy, najmä záležitosti colné, bankové, miery, váhy, civilné a trestné záležitosti, pracovné a zamestnanecké záležitosti, zdravotníctvo. Právomoc krajín a štruktúru ich zákonodarných a správnych orgánov riešila ústava v hlave štvrtej.

Krajinské snemy (Landtag) vykonávali zákonodarnú moc v jednotlivých krajinách. Voľby do snemov boli upravené ústavami jednotlivých krajín. Zákonné opatrenia, ktoré snem prijal, musel dať krajinský prezident (predseda snemu) na vedomie spolkovému kancelárovi. Krajinská ústava nesmela byť v rozpore so spolkovou ústavou, naopak, krajinský snem mohol byť rozpustený spolkovým prezidentom. Voči krajinskému snemu mala zákonodarnú iniciatívu krajinská vláda. Za nositeľa moci v krajine nebola tak považovaná krajinská ústava ako zvrchovaný právny akt, ale len v súvislosti so spolkovou ústavou. Občan mal krajinské občianstvo a zároveň spolkové občianstvo.

Krajinské vlády mali najvyššiu výkonnú moc v jednotlivých krajinách, na ich čele stáli krajinskí hajtmani (Landeshauptmann). Ministerstvá sa vytvárali podobne ako v spolkovej vláde.⁹

V dvadsiatych rokoch zasiahli do ústavných dejín Rakúska ústavné novely z roku 1925 a 1929.

⁸ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň. 2007, s. 803

⁹ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň. 2007, s. 804

Ústavná novela z roku 1925 dokončila kodifikáciu Rakúska ako spolkového štátu, novým spôsobom organizovala štátnu správu, zdôrazňovala princíp legality, finančnú kontrolu dala pod právomoc krajín, vymedzila právomoci ústavného súdu a recipovala zákon o obciach.

Ústavná novela z roku 1929 posilnila právomoci prezidenta voči parlamentu, jeho velenie armády, súdy všetkých stupňov mali byť odpolitizované. Zmenili sa tiež kompetencie spolku v bezpečnostných veciach. Najvýznamnejšie bolo vytvorenie rovnováhy Národnej rady, prezidenta a spolkovej vlády, bez toho aby jeden z týchto orgánov bol podriadený druhému.

Záver:

Porovnaním ústavného vývoja Československa a Rakúska v rokoch 1918 – 1920 sme dospeli k nasledujúcim záverom:

Československá republika a Rakúska republika (republika Nemecké Rakúsko) vznikli na troskách rakúsko-uhorskej monarchie spoločne s ďalšími nástupníckymi štátmi v dôsledku porážky Rakúsko-Uhorska v prvej svetovej vojne.

Vznik Československej republiky bol právne zakotvený v zákone č. 11/1918 Zb. o zriadení samostatného československého štátu zo dňa 28. októbra 1918. Vznik Rakúskej republiky bol právne zakotvený uznesením č. 1/1918 StGBI o základných inštitúciách štátnej moci zo dňa 30. októbra 1918.

Spoločnou črtou uvedených právnych noriem bola recepcia právneho poriadku a verejnej správy z rakúsko-uhorskej monarchie. Na Slovensku platil uhorský (zalitavský) právny poriadok a verejná správa, v Čechách platil rakúsky (predlitavský) právny poriadok a verejná správa. V Rakúsku hovoríme o recepcii predlitavského práva a verejnej správy.

Vykonávateľom štátnej zvrchovanosti v ČSR bol podľa zákona č. 11/1918 Zb. Národný výbor, až do vytvorenia zákonodarného zboru – Dočasného Národného zhromaždenia. Podľa uznesenia č. 1/1918 StGBI o základných inštitúciách štátnej moci sa za vykonávateľa štátnej moci v Rakúsku vyhlásilo Dočasné Národné zhromaždenie, ktorú vykonávalo buď priamo, alebo prostredníctvom svojich orgánov – Štátnej rady, Predsedníctva Štátnej rady a štrnástich ústredných úradov, ktoré plnili úlohy ministerstiev.

Pretože zákon č. 11/1918 Zb. recipoval rakúsku a uhorskú štátnu správu na úrovni krajín, žúp, okresov a obcí, bolo potrebné doplniť a zavŕšiť túto základnú štruktúru systémom ústredných štátnych orgánov. Tieto úlohy splnila v ČSR Dočasná ústava č. 37/1918 Zb. Obdobná právna norma bola prijatá v Rakúskej republike v podobe zákona č. 5/1918 StGBI o forme štátu a forme vlády.

Dočasná ústava č. 37/1918 Zb. zakotvila systém ústredných štátnych orgánov v ČSR, ktorými bol prezident, Národné zhromaždenie, vláda. V Rakúskej republike bola sústava ústredných orgánov zakotvená v uznesení č. 1/1918 StGBI o základných inštitúciách štátnej moci, preto zákon č. 5/1918 StGBI o forme štátu a forme vlády upravil len funkciu hlavy štátu, ktorú mala vykonávať Štátna rada.

Rozdiel v Dočasnej ústave č. 37/1918 Zb. a v rakúskom zákone č. 5/1918 StGBI o forme štátu a forme vlády spočíval v tom, že pokiaľ zákon č. 5/1918 StGBI zakotvil republikánsku štátnu formu s novým názvom štátu – Rakúska republika, Dočasná ústava č. 37/1918 Zb. sa nezmieňovala o konkrétnej štátnej forme, ale keďže hovorila o prezidentovi republiky a o vyhlasovaní rozsudkov a nálezov súdov „v mene republiky“, nepriamo určila štátnu formu československého štátu.

Rakúsky zákon č. 5/1918 StGB vyhlásil formálnu diskontinuitu Rakúskej republiky s rakúsko-uhorskou monarchiou, ktorá svoju legitimitu odvodzovala od suverenity ľudu a demokratických zásad. Dočasná ústava č. 37/1918 Zb. takéto ustanovenia neobsahovala (princíp suverenity ľudu fixovala až Ústava ČSR z roku 1920).

Problémy so zakladaním štátnej moci na Slovensku a jeho administratívnym začlenením do prvej ČSR viedli československú vládu k vytvoreniu Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska na základe zákona č. 64/1918 Zb. o mimoriadnych a prechodných ustanoveniach na Slovensku. MPMS ako regionálny vládny orgán so širokými právomocami mohol konať všetko na udržanie poriadku, konsolidovanie pomerov a na zabezpečenie riadneho štátneho života na Slovensku. Vytvorenie MPMS môžeme zaradiť medzi špecifiká slovenského štátoprávneho vývoja.

Rok 1920 bol významný z hľadiska ústavného vývoja oboch krajín. V tomto roku bola v ČSR prijatá definitívna ústava – ústavná listina č.121/1920 Zb. Ústava bola schválená dňa 29. 2. 1920 nevoleným parlamentom – Národným zhromaždením, ktoré vzniklo v novembri 1918 z Národného výboru Československého.

Rakúska ústava vznikla z návrhu, ktorý bol predložený v Linci a schválený 1. októbra 1920 na plenárnom zasadnutí Národného zhromaždenia ako ústava – Verfassungsgesetz – č. 1 BGBl .

Spoločnou črtou Ústavy ČSR z roku 1920 a Ústavy Rakúskej republiky z roku 1920 bolo zakotvenie princípu suverenity ľudu, princípu trojdelenia štátnej moci, ako aj zakotvenie systému základných práv a slobôd.

Osobitným ústavným princípom, s ktorým sa stretávame len v Ústave ČSR z roku 1920, bola teória tzv. jednotného československého národa. Československý národ mal vystupovať ako jediný subjekt československej štátnosti, čím sa negovala samostatná etnická existencia českého a slovenského národa.

Z hľadiska štátneho zriadenia bola ČSR podľa Ústavy ČSR z roku 1920 unitárnym štátom. Rakúsko bolo podľa Ústavy Rakúskej republiky z roku 1920 spolkovým štátom (tvorili ho samostatné spolkové krajiny – Burgenlandsko, Korutánsko, Dolné Rakúsko, Salzbursko, Štajersko, Tirolsko, Vorarlberg a Viedeň). Moc v Rakúsku bola v zmysle ústavy rozdelená medzi spolkovú a jednotlivé spolkové krajiny. Okrem ústredných orgánov sa výkon štátnej moci sústredil do rúk orgánov krajín, ktoré vystupovali ako autonómne zložky jednotného štátu. V jednotlivých krajinách platilo recipované a novelizované krajinské zriadenie z roku 1861.

Československo bolo podľa ústavy z roku 1920 demokratickou republikou, ktorej hlavou bol volený prezident. Rakúsko bolo v ústave z roku 1920 označené za demokratickú republiku, ktorej moc pochádza z ľudu. Ľud vyjadroval štátnu vôľu voľbami prostredníctvom svojich volených zástupcov a prostredníctvom referenda.

Spoločné črty možno tiež zaznamenať v štruktúre, spôsobe kreovania a právomociach ústredných orgánov fixovaných v ústavách z roku 1920:

Zákonodarné zbory oboch štátov boli dvojkomorové. Československé Národné zhromaždenie sa skladalo z Poslaneckej snemovne a Senátu, rakúsky parlament tvorila Národná rada (Nationalrat) a Spolková rada (Bundesrat).

Československá vláda bola pôvodne volená Národným zhromaždením, po rozšírení právomoci prezidenta republiky zákonom č. 271/1919 Zb. ju menoval prezident republiky. Spolková vláda bola pôvodne tiež volená Národnou radou, po novelizácii ústavy v roku 1929 bola vláda menovaná prezidentom na základe výsledku spolkových volieb.

V postavení a právomociach hlavy štátu Československa a Rakúska boli určité rozdiely. Právomoci prezidenta ČSR boli rozšírené zákonom č. 271/1919 Zb., na základe ktorého získal oprávnenie menovať a odvolávať vládu a stanoviť, ktorý z ministrov bude riadiť ktoré ministerstvo. Prezident tiež mohol predsedáť schôdzam vlády, mohol požadovať od ministrov správy a tiež mal povinnosť „občas predkladať parlamentu správy o stave republiky“. V zmysle Ústavy ČSR z roku 1920 nemohol československý prezident vydávať núdzové nariadenia, túto právomoc prezidenta upravilo zmocňovacie zákonodarstvo v 30-tych rokoch dvadsiateho storočia.

Postavenie rakúskeho prezidenta bolo zo začiatku slabé, avšak novela ústavy z roku 1929 posilnila jeho právomoci. Prezident sa tak stal aspoň navonok najsilnejším elementom medzi ústrednými orgánmi, lebo občania ho začali voliť v priamych voľbách. Mohol vydávať núdzové nariadenia, ktorými mohol meniť zákon.

Ústavy ČSR a Rakúska z roku 1920 položili základy novej verejnej správy. Ústava ČSR v hlave tretej o vládnej a výkonnej moci zakotvuje postavenie ministerstiev a nižších správnych úradov, ktoré sa majú zriadiť zákonom. Na rozpracovanie a doplnenie ústavy boli prijaté ďalšie zákony, medzi nimi aj zákon č. 126/1920 Zb. o župnom zriadení. Zákon sa vzťahoval len na územie Slovenska, v Čechách sa ponechalo krajinské zriadenie. Zjednotenie verejnej správy v Československu sa uskutočnilo prijatím zákona č. 125/1927 Zb. o organizácii verejnej správy, ktorý rozdelil celé územie ČSR na štyri krajiny – Českú, Moravsko-Sliezsku, Slovenskú a Podkarpatsko-Ruskú. Hlava štvrtá ústavy Rakúska upravovala štruktúru a právomoc zákonodarných a správnych orgánov jednotlivých krajín. V krajinách sa vytvorili dočasné krajinské zhromaždenia, po voľbách nahradené krajinskými výbormi. Správu krajín obstarávali krajinské výbory ako autonómne orgány a krajinské vlády ako orgány štátnej správy. Orgány územnej samosprávy zostali nezmenené a tiež fungovali podľa predlitavských predpisov na základe dvojkoľajnosti vlastnej štátnej správy a samosprávy.

Špecifikom I. ČSR bola existencia mimoústavného orgánu – vládnej päťky, ktorú vytvorili predstavitelia najdôležitejších politických strán bez ohľadu na to, či tieto všetky strany tvorili vládnu koalíciu, alebo či niektorá z nich bola v opozícii. Päťka určovala politickú líniu vlády, čím určovala aj prácu Národného zhromaždenia a ovplyvňovala všetky zásadné politické otázky.

Ústava ČSR z roku 1920 platila do prijatia Ústavy 9. mája z roku 1948 (s obmedzeniami, ktoré predstavovali pražské dohody). Platnosť Rakúskej ústavy z roku 1920 sa obnovila na jeseň 1945 na základe súhlasu spojencov v podobe, akú jej dala novela z roku 1925 a 1929. Rakúska ústava z roku 1920 platila aj po prijatí štátnej zmluvy z roku 1955, na základe ktorej sa Rakúsko stalo suverénnym neutrálnym štátom. Jej zásadná novelizácia sa uskutočnila v rokoch 1962 (školská novela a obecná novela) a 1974 (kompetencia krajín).

Literatúra

- BAXA, B. a kol. *Parlament a parlamentarizmus. I.* Praha, 1924
- KOLEKTIV. *Dějiny Československého státu a práva (1918 – 1945)*. Brno : Masarykova Univerzita, 1992. ISBN 80-210-0450-9
- VEBER, V. a kol. *Dějiny Rakouska*. Praha: 2002.
- VOJÁČEK, L. a kol. *Dejiny verejného práva v Európe*. vyd. odd. Praf. Uk Bratislava: 2004. ISBN 80-7160-176-4
- SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň: 2007. ISBN 978-80-7380-043-7
- SIVÁK, F. a kol. *Dějiny Československého státu a práva (1918 – 1945)*. Brno: Masarykova Univerzita 1992. ISBN 80- 223-0996-6
- MOSNÝ, P. *České a slovenské dejiny štátu a práva. II. časť*. Košice : UPJŠ, 1992. ISBN 80-7097-136-3
- WEYR, F. *Československé právo ústavní*. Praha: 1937
- Uznesenie č. 1/1918 StGBI o základných inštitúciách štátnej moci
- Zákon č. 5/1918 StGBI o forme štátu a forme vlády
- Zákon č. 11/1918 Zb. o zriadení samostatného štátu československého
- Zákon č. 37/1918 Zb. o Dočasnej ústave
- Zákon č. 271/1919 Zb o zmene dočasnej ústavy
- Zákon č. 64/1918 Zb. o mimoriadnych a prechodných ustanoveniach na Slovensku
- Zákon č. 121/1920 Zb., ktorým sa uvádza ústavná listina Československá
- Ústava Rakúska z roku 1920 – Verfassungsgesetz, č.1 BGBl

Key words: constitutional development, development of public administration, acts on establishment of a state, temporary constitution, final constitution, sovereignty of people, form of the government, legislative power, executive power, judicial power, the National Assembly, the Government, the President

Summary

The article deals with constitutional development of Czechoslovakia and Austria in the years 1918-1920. The author focuses on the most important legal rules and rules of the Constitution accepted after Austro-Hungarian monarchy broke up and consequently independent Czechoslovakia and Austria was established. Main attention is paid to Act No. 11/1918 Coll. on Establishment of Independent State of Czechoslovakia and to Act No. 5/1918 StGBI on Form of the State and the Government on basis of what independent Austria Republic was established and legally embedded. Main attention is paid to temporary rules of the Constitution from 1918 (Act No. 37/1918 Coll. on Temporary Constitution of the Czechoslovak Republic, decree No. 1/1918 StGBI on Primary Institutions of State Power and Act No. 5/1918 StGBI on Form of the State and the Government) as well as final constitution from 1920 (Constitutional Document of the Czechoslovak Republic No.121/1920 Coll. and the Constitution of the Austrian Republic Verfassungsgesetz č.1 BGBl). The author analyzes and compares legal rules and rules of the Constitution of two states and looks for common features and points to the differences. Centre of her interest is system of the highest state organs, method of their formation, competences as well as their interrelationship. The author considers understanding of constitutional development of

Czechoslovakia and Austria from 1918 until 1920 as the primary starting-point to understanding issue of its public administration.

*JUDr. Lýdia Zemandlová, CSc.
Akadémia Policajného zboru Bratislava
Katedra verejno-právnych vied
Sklabinská 1
835 17 Bratislava
lydia.zemandlova@minv.sk*

Recenzent: doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.